

ԳՈՐԾԱԶԲԿՈՒԹՅԱՆ ՎԻՃԱԿԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆԸ ՀՀ - ՈւՄ

Արմինե Մաճկալյան

ԵՀՀ, Տնտեսագիտության, կառավարման և ինֆորմատիկայի ինստիտուտ
Ընդունված է տպագրության, 03.07.2023

Անփոփագիր. Ցանկացած երկրի տնտեսական կայունության գնահատման առաջնային կարևորագույն ցուցանիշներից է երկրի գործազրկության մակարդակը: Տնտեսական ճգնաժամը առաջացնում է ոչ լրիվ զբաղվածություն: Գործազրկությունը սոցիալ տնտեսական երևույթ է, երբ տնտեսապես ակտիվ բնակչության մի մասը չի կարող օգտագործել իր աշխատուժը: Ուսումնասիրելով վիճակագրական տվյալները, տրված են առաջարկներ՝ գործազրկության մակարդակը նվազեցնելու համար:

Հիմնաբառեր. գործազրկություն, տնտեսապես ակտիվ բնակչություն, ֆրիկցիոն, աշխատուժ

Տնտեսապես ակտիվ բնակչությունը /աշխատուժը/ երկսեռ բնակչության այն մասն է, որն ապահովվում է ապրանքների արտադրության և ծառայությունների մատուցման համար անհրաժեշտ աշխատուժի առաջարկը:

Բնակչության տնտեսական ակտիվության գործակիցը $K_{տ.ա.կ}$ որոշելու համար տնտեսական ակտիվ բնակչության թիվը պետք է բաժանել բնակչության ընդհանուր թվի վրա հետևյալ բանաձևով [1]

$$K_{տ.ա.կ} = \frac{S_{տ.ա.կ}}{S}$$

Տնտեսական ակտիվ բնակչությունը բաժանվում է երկու կատեգորիայի՝ զբաղվածների և գործազուրկների: Զբաղվածների կատեգորիային է վերաբերվում 16 և բարձր տարիք ունեցող երկսեռ բնակչությունը, ինչպես նաև աշխատունակ ցածր տարիքի բնակչությունը, որոնք ուսումնասիրվող ժամանակաշրջանում

➤ Կատարում են վարձով աշխատանք, որի դիմաց ստանում են դրամով կամ բնեղեն ձևով վարձատրություն, ինչպես նաև այլ աշխատանք, որը եկամուտ է բերում

➤ Ժամանակավորապես աշխատանքից բացակայողները հիվանդության կամ արտադրական վնասվածքի, հանգստյան օրերի, հերթական արձակուրդի, այլ տեսակի արձակուրդների, ադմինիստրացիայի նախաձեռնությամբ արձակուրդի, գործուղումների և այլ պատճառներով,

➤ Ընտանեկան կազմակերպությունում առանց աշխատավարձի վճարման կատարված աշխատանքները:

Զբաղվածության գործակիցը հաշվարկվում է հետևյալ բանաձևով

$$K_{զբ} = \frac{S_{զբ}}{S_{տ.ա.կ}}$$

Բնակչության տնտեսական ակտիվության մակարդակը կարելի է ուսումնասիրել ըստ սեռի և տարիքի:

Գործազուրկների դասին են պատկանում 16 և բարձր տարիք ունեցող այն անձինք, ովքեր ուսումնասիրվող ժամանակաշրջանում

ա/ չունեն աշխատանք /եկամտաբեր զբաղմունք/ կամ զբաղմունք, որը եկամուտ է բերել

բ/ ակտիվորեն փնտրել են աշխատանք/այսինքն դիմել են պետական կամ առևտրային զբաղվածության ծառայություններին/

Գ/պատրաստ են եղել անմիջապես աշխատանքի անցնելու

Դ/գործազուրկների կազմում ընդգրկում են նաև այն անձանց, ովքեր սովորում են զբաղվածության ծառայության ուղեգրով: Որպես գործազուրկներ են դիտվում սովորողներն ու ուսանողները, հաշմանդամներն ու կենսաթոշակառուները այն դեպքում, եթե նրանք ակտիվորեն զբաղվել են աշխատանք փնտրելով և պատրաստ են եղել աշխատանքի անցնելու,

Ե/ պետական զբաղվածության ծառայություններում գրանցված գործազուրկների թվին են դասվում աշխատանք չունեցող, աշխատանք փնտրող և սահմանված կարգով գործազուրկի կարգավիճակ ստացած անձինք:

Գործազրկության գործակիցը որոշվում է հետևյալ բանաձևով

$$K_{\text{գործ}} = \frac{S_{\text{գործ}}}{S_{\text{տ.ա.կ}}}$$

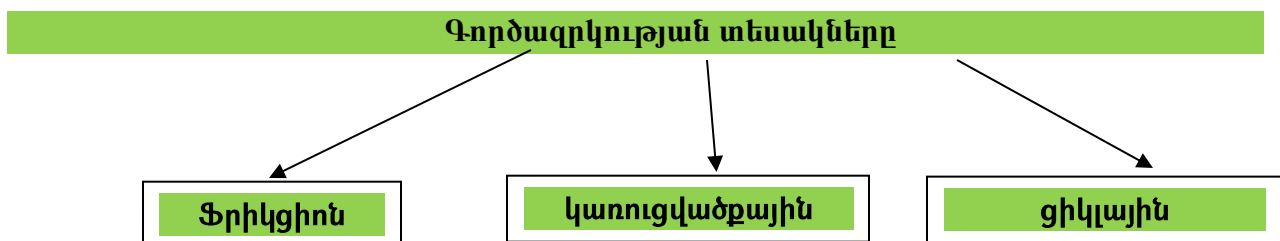
Ունենալով տնտեսական ակտիվ բնակչության թիվը, ներառյալ զբաղվածներ և գործազուրկներ, կարող ենք որոշել, թե տնտեսությունում ամեն հազար զբաղվածների մեջ քանի գործազուրկ կա [2]

Տնտեսական ակտիվ բնակչություն	1240.1 /հազար մարդ/
Զբաղվածներ	1106,4
Գործազուրկներ	133.7

ԱՀՑ-ակնառության հարաբերական ցուցանիշ

$$\text{ԱՀՑ} = \frac{133,7}{1106,4} \cdot 1000 = 121$$

Նշանակում է յուրաքանչյուր 1000 մարդուն ընկնում է 121 գործազուրկ:

➤ **Ֆրիկցիոն** – այն մարդիկ են, ովքեր ժամանակավորապես չեն աշխատում, փնտրում են աշխատանք և գտնելուն պես անցնում են աշխատանքի: Օրինակ բուհ ավարտած ուսանողները, կամ մարդիկ, ովքեր լքել են աշխատատեղը՝ նոր և ավելի լավ աշխատանքի անցնելու համար: Այս պայմաններով պայմանավորված գործազուրկները անընդհատ փոխարինում են միմյանց, ուստի այս ձևը մշտապես առկա է:

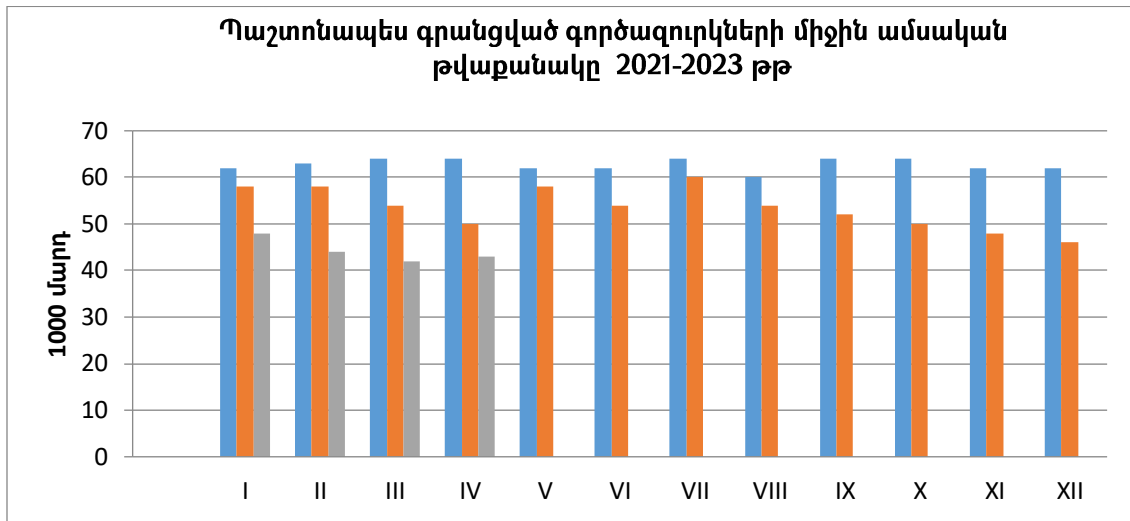
➤ **Կառուցվածքային** - նրանք են, ովքեր կորցրել են իրենց հնացած աշխատատեղը և ստիպված են փոխել մասնագիտությունը: Օրինակ՝ մեքենագրուհիները: Սա պայմանավորված է տեխնոլոգիայի փոփոխություններով: Հմտությունները այլևս չեն համապատասխանում աշխատաշուկայի պահանջներին:

➤ **Ցիկլային** գործազրկություն - առաջանում է տնտեսությունում տեղի ունեցող տնտեսական անկման արդյունքում, երբ արտադրությունները կրճատվում են, և մարդիկ կորցնում են իրենց աշխատանքը: Այն բնութագրվում է ամբողջական ծախսերի անբավարարությամբ և ապրանքների ու ծառայությունների նկատմամբ ամբողջական պահանջարկը նվազում է, գործազրկությունը՝ աճում:

Գործազրկության մակարդակը որոշելու համար 16 տարեկանից բարձր ամբողջ բնակչությունը բաժանվում է 3 խմբի [3-5]

1. Չբաղվածներ
2. Գործազուրկներ
3. Աշխատուժի կազմից դուրս մնացածներ /ուսանողներ, թոշակառուներ, հաշմանդամներ, տնային տնտեսուհիներ/:

2021 -2023 թթ պաշտոնապես գրանցված գործազուրկների միջին ամսական թվաքանակը տես ստորև ներկայացված աղյուսակում [6-7]

Կատարած ուսումնասիրություններից կարելի է եզրակացնել՝

✓ Գործազրկության կրճատման քաղաքականությունը պետք է նպատակաուղղված լինի հատկապես երիտասարդների խնդիրների լուծմանը: Սա կարևոր է մանավանդ ցածր ծնելիության և արտագաղթի պայմաններում:

✓ Երիտասարդ և միջին տարիքի բարձր որակավորում ունեցող գործազուրկների համար անհրաժեշտ է ըստ Երևան քաղաքի համայնքների զբաղվածության ծառայությունների և համայնքապետարանների, ինչպես նաև մարզերում՝ մշակել և իրականացնել զբաղվածության ակտիվ ծրագրեր, ուղղված թափուր և բարձր որակավորում պահանջող աշխատատեղերի մասին:

✓ Կանխարգելել երիտասարդ «ուղեղների արտահոսքը», մասնավորապես՝ բարձր վարձատրվող բարձրորակ երիտասարդ մասնագետների համար, նրանց տրամադրելով հիփոթեքային վարկավորման որոշակի արտոնություններ:

✓ Հաշվի առնելով, որ Երևանում գործազուրկների զգալի մասը առողջապահության, կրթության, պետական կառավարման և շինարարության ոլորտների բարձր որակավորման մասնագետներ են, իսկ ՀՀ մարզերում բարձր է հատկապես բարձրորակ մանկավարժների և բժիշկների պահանջարկը, մշակել և կիրառել զբաղվածության արդյունավետ և խթանիչ ծրագրեր՝ ուղղված առկա մասնագետների մարզերում վերաբաշխմանը և աշխատանքի տեղավորմանը:

Գործազրկությունը երբ հասնում է պրոբլեմային մակարդակի, այսինքն գերազանցում է բնական մակարդակը իր հետ բերում է մեծ տնտեսական և սոցիալական վնասներ: Առաջին հերթին գործազրկության գլխավոր գինը չթողարկվող արտադրանքն է, այսինքն չարտադրված ՀԱԱ-ի որոշակի ծավալը: Մակրոտնտեսագիտության հայտնի հետազոտող Արթուր Օուքենը այդ կապը արտահայտել է մաթեմատիկորեն: Ըստ նրա օրենքի եթե գործազրկության մակարդակը գերազանցում է բնական մակարդակը 1% -ի չափով, ապա ՀԱԱ-ն նվազում է 2,5% -ով, ապա նշանակում է որ եթե գործազրկության մակարդակը չբարձրանա անհրաժեշտ է ՀԱԱ-ի տարեկան աճ: [8]

Գրականություն

1. Հովհաննիսյան Հ.Կ. Ֆահրադյան Մ.Վ. Սոցիալ տնտեսական վիճակագրություն/ուսումնական ձեռնարկ-Եր. ԵրՊՏԻ,, Տնտեսագետ,, , 2000թ.-455 էջ

2. Ա. Պետրոսյան. Վիճակագրության տեսություն: Ուսումնական ձեռնարկ, Երևան 2005

3. Հակոբյան Կ.Հ. Վիճակագրության տեսություն: Ուսումնական ձեռնարկ, - Եր. Եվրասիա, 2004թ. – 232 էջ:

4. Մ. Ֆահրադյան, Կ.Գալստյան, Ժողովրդագրական խնդիրների ժողովածու, Երևան, 1998

5. Հ.Հովհաննիսյան.Ֆինանսների վիճակագրության խնդիրների ժողովածու, Երևան, 1994

6. **Error! Hyperlink reference not valid.** ՀՀ ազգային վիճակագրական ծառայություն

7. <https://www.armstat.am> / ՀՀ վիճակագրական կոմիտե

8. <https://hy.wikipedia.org/wiki/գործազրկություն>

Армине Мачкалян - СТАТИСТИКА БЕЗРАБОТИЦЫ. Одним из важнейших показателей для оценки экономической стабильности любой страны является уровень безработицы в стране. Экономический кризис вызывает неполную занятость. Безработица – социально-экономическое явление, при котором часть экономически активного населения не может использовать свою рабочую силу. На основе изучения статистических данных даются предложения по снижению уровня безработицы.

Armine Machkalyan - **STATISTICS OF UNEMPLOYMENT**. One of the most important indicators for assessing the economic stability of any country is the level of unemployment in the country. The economic crisis causes underemployment. Unemployment is a socio-economic phenomenon in which part of the economically active population cannot use their labor force. By studying the statistical data, suggestions are given to reduce the unemployment rate.